

'UROLIGE TIDER - Haydn-Tofte Jespersen-Britten'

HISTORISK SPÆNDVIDDE 1790-2020 VIA STRYGEKVARTETTER

NORDIC STRING QUARTET

Kirstine Schneider, violin

Mads Haugsted Hansen, violin

Daniel Eklund, bratsch

Lea Emilie Brøndal, cello

PROGRAM

Joseph Haydn (1732 - 1809) *Strygekvartet Nr. 61, opus 76, 2 i d-mol "Kvinten"* (1797-98)

Allegro

Andante o più tosto allegretto

Menuetto. Allegro ma non troppo

Vivace assai

Hanne Tofte Jespersen (f.1956) *Strygekvartet No.1 "Urolige Tider"* (2020, uropført 4.11.)

Adagio. Allegro Vivace. Meno mosso

Andante. Tema con variazioni - Hommage à Haydn

Burlesque

Largo. Deep Peace - Hommage à Britten

Benjamin Britten (1913 - 1976) *Strygekvartet nr 1 i D-dur* (1941)

Andante sostenuto

Allegro vivo Allegro con slancio

Andante calmo

Molto vivace

"UROLIGE TIDER - Haydn-Tofte Jespersen-Britten" er blevet til i et samarbejde mellem Nordic String Quartet, komponist Hanne Tofte Jespersen og fem danske musikforeninger på initiativ af Kammermusikforeningen Brage i Randers.

www.uroligetider.dk

'UROLIGE TIDER - Haydn-Tofte Jespersen-Britten'

Få om nogen komponister i 2020 får bestilling på flere værker ad gangen fra en og samme bestiller. Anderledes på Haydns tid, anden halvdel af 1700-tallet. Den kvartet, der indleder koncerten, er nr.2 i en serie på seks kvartetter. De kaldes også 'Erdödy'-kvartetterne efter navnet på den ungarske greve, der bestilte dem hos Haydn.

JOSEPH HAYDN: STRYGEKVARTET I D-MOLL, OPUS 76 no.2 (HOB.III: 76, 'Quintenquartett')

Vi skriver 1797; efter Haydns anden London-rejse. Han var ikke længere forpligtet af en ansættelseskontrakt, men modtog en årlig pension fra sin mangeårige arbejdsgiver. Haydn nød international berømmelse, havde god sans for forretning og kunne frit indgå udgivelsesaftaler. Det forbløffende er: Efter mindst 60 strygekvartetter var Haydn stadig i stand til at forny genren. 14. juni 1797 nævnte hans gode ven, den svenske diplomat F.S.Silverstolpe i et brev, at han havde været hos Haydn for et par dage siden, og på det tidspunkt havde komponisten

"på klaver spillet et par violin-kvartetter, som en vis grev Erdödy havde bestilt hos ham for 100 dukater og som først måtte trykkes efter et vist antal år. De er mere end mesterlige og fyldt med nye ideer."

To år senere blev kvartetterne udgivet i både London og Wien. Den engelske musikhistoriker Charles Burney hørte dem opført i London. I et beundrende brev skrev han 19.8.1799 til Haydn:

"I had the great pleasure of hearing your new quartetti (opera 76) well performed [...], and never received more pleasure from instrumental music; they are full of invention, fire, good taste, and new effects, and seem the production, not of a sublime genius who has written so much and so well already, but of one of highly-cultivated talents, who had expanded none of his fire before."

Burney bruger ordet "ild" om den kreative kraft, som strømmer ud af musikken.

Nr.2 har fået sit tilnavn "Kvinten", fordi Haydn bygger hele første sats op om et enkelt motiv bestående af to nedadgående kvinter (dvs. et spring fra en tone til en, der ligger fem toner dybere - og så et spring mere af samme slags).

2.sats er en variationssats, hvor 1.violinen har "alt arbejdet", det er næsten en lille violinkoncert, de tre andre strygere akkompagnerer.

3.sats Menuet er ikke en "almindelig menuet"; snarere en bondedans i ren to-stemmig kanon: 1.+2.violin følges ad, bratsch+cello imiterer nøjagtigt, hvad violinerne spiller, og Trio-delen, menuettens midterafsnit, 'startes op' næsten a la danseband, der holder rytmen i tømme.

4.sats er som kontrast ekstraordinært livlig, og også den er med overraskende afbrydelser i form af enkelttoner i 1.violinen.

Haydns Kvartet nr.61 er blevet til i en tid, hvor truslen om krig i Europa rykkede tættere og tættere på. Den franske revolution 1789, suspendering af kongemagten, krigserklæringer og henrettelser i årene derefter havde sat spørgsmålstejn ved den gamle adels rolle i en verdensorden, som ikke mindst det østrig-ungarske kejserdømme havde været garant for. Haydns arbejdsgiver i næsten 30 år, fyrsteslægten Esterhazy, hørte til Østrig-Ungans mest velhavende, og Østrigs kejser Joseph 2. var til sin død i 1790 en kunstens mæcen.

BENJAMIN BRITTEN: STRYGEKVARTET No.1 i D-dur, opus 25

Knap 150 år efter, i de første år af 2.verdenskrig skrev Benjamin Britten sin 1.strygekvartet i USA. I 1939 havde han forladt England sammen med partneren, tenoren Peter Pears. Begge var pacifister, og årene op til havde for Britten været præget af både personlige og kunstneriske udfordringer. Bestillingen i 1941 på en strygekvartet fra en af "den nye verdens" kunstmæcener, Elizabeth Coolidge, var kærkommen. Men trods en kunstnerisk frugtbar USA-tid med mange opgaver og succesfuld modtagelse besluttede Britten og Pears at vende tilbage til England. På den lange sørejse over Atlanten i 1942 genskrev Britten sit lysende korværk over W.H.Auden's hyldestdigt til

musikkens skytsengel, *Hymn to St Cecilia*. Han havde komponeret det parallelt med strygekvartetten, men partituret blev konfiskeret ved udrejsen fra USA - måske en ikke-nodelæsende emigrationskontrol tog det for kodeskrift..?!?

Strygekvartetten havde Britten ladet begynde sfærisk, nærmest korisk, højtliggende, næsten uhørligt - for derefter at lade musikken eksplodere i et fremadstormende tema hen over synkoperede rytmer. 2.satsen er ligeledes rytmisk intens, med overraskende udbrud, *con slancio* antyder spring, mens 3.sats er langsom elegisk, næsten som en hymne. Anmelderen i Los Angeles Times 22.9.1941 skrev, at 3.satsen kunne have båret titlen *In Memoriam for a lost world*. Britten selv havde om sommeren skrevet brev til bestilleren og omtalt 3.satsen som nok det bedste han havde komponeret til dato. 4.satsen bringer os tilbage til samtiden med en verden i krig; et heroisk tema rejser sig over en heftigt sitrende undergrund.

HANNE TOFTE JESPERSEN: STRYGEKVARTET No.1 'UROLIGE TIDER'

Hanne Tofte Jespersen fortæller om sin første strygekvartet:

"Formmæssigt læner værket sig op af den klassiske strygekvartetets fire satser. Det åbner med inspiration fra både Britten og Haydn. 1.satsens nedadgående kvart findes indlejret i Brittens *Hymn to St Cecilia*. Som ung var jeg med til at opføre korværket; dets "faldende kvart" i herrestemmerne ved start og slut blev ved med at melde sig i bevidstheden, da jeg nærmede mig strygekvartetopgaven. Denne kvart er blevet en hilsen til Haydns nedadgående kvint. I 2019 gav kvarten, så snart den blev rytmisk kondenseret, et konfliktfyldt materiale fra sig.

I arbejdet med 2.sats "Andante" dukkede brudstykker af Haydns Andante fra Op.76,2 op. De udgør nu en kontrapunktisk modstemme i Urolige Tidens variationssats, hvis enkle tema er nyskrevet.

3.sats "Burlesque" i al dens absurditet ved jeg ikke, hvor kom fra - den kunne også have heddet 'Grotesque'. Ved slutningen af arbejdet med strygekvartetten dukkede corona covid-19 op på arenaen. 2020'ernes start er præget af urolige tider over hele kloden. Længslen efter dyb fred har jeg søgt at udfolde i 4. sats, inspireret af en gammel gælisk tekst, en såkaldt *eola* fra de yderste britiske øer og en tradition med helende digte. Sidste afsnit vender tilbage til harmonikken fra *Hymn to St Cecilia* og mit eget koriske udgangspunkt."

Nordic String Quartet blev dannet i 2013 og har siden markeret sig stærkt på den skandinaviske og internationale koncertscene. NSQ debuterede i 2018 fra DKDMs solistklasse for ensembler, har gjort sig særligt bemærket med sine prisvindende og anmelderroste CD-indspilninger og modtog i 2020 P2 Prisen for "Årets album med ny klassisk", samt guldmedalje i International Music Competition Berlin. På grund af barsel engagerede NSQ *Kirstine Schneider* som primarius i det samlede 'Urolige Tider' program.

www.nordicstringquartet.com

www.kirstineschneider.com

Hanne Tofte Jespersen har et vidtfavnende kunstnerisk virke med baggrund i klassisk og etnisk musik.

Uddannet cand.mag med musik som hovedfag fra Musikvidenskabeligt Institut, Kbh.s. Univ. og organist fra Sjællands Kirkemusikskole. Som komponist modtog hun sin første bestilling i 2004. Interesse for verdensmusik havde i 1993-99 ført hende til Ghana som co-leder og konsulent for det Danida-støttede kulturprojekt Agoro.

VÆRKLISTEN i dag rummer mange bestillingsværker - sinfonietta, kammermusik (kvintet, kvartet, trio, duo, solo), solostemmer/ kor og blandet instrumental besætning, lieder, kor a capella.

Hendes musik er bl.a. opført i Danmark, Sverige, Færøerne, Island, Tyskland, England, Wales, USA.

INSPIRATIONERNE er mangfoldige - europæisk instrumentalt tradition, nordisk og britisk kormusik, folketon, ghanesisk traditionel trommebaseret musik, mytologi. I 2007 dannede hun ensemblet *Music for the Mysteries*, som turnerede i Norden og UK i 2008-14 og indspillede to CD'er med hendes musik.

ØVRIGE KUNSTNERISKE SAMARBEJDER bl.a. Storstrøm og Esbjerg Ensembler, Gitta-Maria Sjöberg & Polina Fradkina, Festival Lübecker Lauten Lust, Duo Andersson-Karhuluoma, organist Sven-Ingvart Mikkelsen, violinist

Kuno Kjærbye, dirigent Stefan Parkman, dramaturg Mette Borg o.m.a. I 2021 var hun repræsenteret ved

Nordic Music Festival. Modtager af arbejdslegater fra Statens Kunstfond, Dansk Komponistforening; bestillingshonorarer fra Statens Kunstfond, Augustinus Fonden, Louis-Hansen Fonden, Koda Kultur, solister & ensembler, festivaler, kommuner, sogne; besøgsstipendier fra KulturKontakt Nord.

www.musicformysteries.org